

PREZENTACIJE SOFTVERSKIH ALATA:

System 3D, Bentley Systems, Inc., Čakovec; GISdata, ESRI – ARCInfo, Zagreb; RECRO, Autodesk, Zagreb: Auto CAD Map; Microsoft Hrvatska, Zagreb: Encarta 1997 for Windows; Encarta World Atlas 2.0

GIS događaji ove su godine prvi put organizirani kao izdvojena cjelina simpozija. Workshop je u prvom redu bio namijenjen prostornim planerima. Brojni suradnici i sponzori pripremili su izlaganja o projektima koje izrađuju, a ujedno su prezentirali GIS softver u kojem rade. Izrađen je i mali zbornik sažetaka radova izloženih na workshopu.

Na promociji knjige GIS u Hrvatskoj govorili su njezin idejni tvorac i realizator Davorin Kereković i oba recenzenta, Teodor Fiedler i Zdravko Krakar.

U planu je i sljedeće godine organizirati sličan skup u sklopu simpozija IS '98 (23–25. rujna 1998) sa suvremenom GIS temom, naravno uz poziv svim stručnjacima za GIS, da svojim radom daju prinos sadržaju.

Mirko Husak

STJEPAN GLAVAČ I NJEGOVO DJELO (1627–1680)

Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) u Varaždinu i Fakultet organizacije i informatike organizirali su 28. studenog 1997. znanstveni skup *Stjepan Glavač i njegovo djelo* pod pokroviteljstvom Grada Varaždina.

Pozdravne su govore održali:

- Janko Pavetić, pročelnik Upravnog odjela za znanost, kulturu, šport, turizam i informiranje Grada Varaždina
- Andre Mohorovičić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
- Boris Aurer, dekan Fakulteta organizacije i informatike

Mirko Marković i Eduard Vargović vodili su skup sa sljedećim programom:

- Tomislav Raukar: Opće prilike u Hrvatskoj u vrijeme nastanka Glavačeve karte
- Vladimir Horvat: Životopis Varaždinca Stjepana Glavača
- Dragutin Feletar: Zemljovidi Hrvatske iz vremena prije nastanka Glavačeve karte
- Jasna Marković: Što nam otkriva latinski napisana dedikacija na Glavačevoj karti Stanka
- Miljenko Lapaine, Nedjeljko Frančula: Glavačev rad na kartografiranju zapadne Hrvatske
- Petrica Novosel-Zić: Analiza zemljopisnog sadržaja Glavačeve karte
- Mirko Marković: Značaj Glavačeve karte Hrvatske kao povijesnog dokumenta u europskom kontekstu

Rasprava

- Zaključna riječ: Andre Mohorovičić.

Završno izlaganje akademika Markovića bilo je sveobuhvatni presjek povijesti hrvatske kartografije u doba nastanka Glavačeve karte. Mirko Marković autor je kapitalnog djela povijesti hrvatske kartografije "Descriptio Croatiae".

Bila mi je velika čast pribivati skupu na kojemu je govorio akademik Andre Mohorovičić. Vrlo je vješto povezoao suvremene teme sa Glavačevim radom i zahvalio svim autorima na njihovom znanstvenom doprinosu istraživanju hrvatske kartografije. Posebno je naglasio da mu je drago što se nalazi u Varaždinu. Izrazio je želju da znanstveni radovi ugledaju svjetlo dana u pisanom obliku, jer njihova je vrijednost znatna.

Da bi sudionici mogli lakše pratiti izlaganja, HAZU je ponudio Gazophylacium, časopis za znanost, umjetnost, gospodarstvo i politiku, izdavača Pinta iz Zagreba. U časopisu je znanstveni rad dr. Ivana Macana "Razmišljanja nad Glavačevim zemljovidom Hrvatske iz godine 1673.", kojemu je prilog Glavačeva karta Hrvatske.

Poslije znanstvenog skupa Fakultet je priredio ručak za sve sudionike, gdje su nastavljeni neformalni razgovori i prijateljsko druženje.

Za kolegice i kolege koji nisu upoznati s biografijom Stjepana Glavača citiram iz Spomenice varaždinske gimnazije 1636–1986 njegov životopis.

“STJEPAN GLAVAČ – rođen 1627. u Varaždinu, umro u Trnavi u Slovačkoj 1680. godine. Bio je doktor filozofije, teolog i kartograf.

Školovao se u novoosnovanoj isusovačkoj gimnaziji u Varaždinu i bio je među prvim njevim učenicima. Studirao je u Grazu gdje je svršio tri tečaja filozofije, tamo je stekao doktorat filozofije, a studirao je i teologiju. U isusovački red je stupio 1648. kao svršeni “logicus”. Po svršetku studija Glavač je tri godine bio profesor matematike u Grazu. Kada je 1662. godine osnovan u Zagrebu prvi tečaj filozofije, Glavač je postao prvim profesorom filozofije, a onda predaje i moralu. Još je djelovao kao profesor u Linzu i Celovcu, a posljednje tri godine života proveo je u Trnavi, u Slovačkoj kao sveučilišni profesor kanonskog prava.

Za vrijeme svog rada u Celovcu, između 1672. i 1675. godine, izdao je 1673. svoju prvu geografsku kartu Hrvatske. Za Glavača navode suvremenici da je bio vrlo marljiv i vrlo cijenjen, a bavio se i slikarstvom. Smatra se da je upravo on nacrtao “narodne tipove”, što je objavljeno u “Prirodnom zemljopisu Hrvatske” D. Hirca, a preuzeto iz Glavačeve zemljopisne karte Hrvatske.

Da bi se osjetila vrijednost takvog skupa, treba ga doživjeti. Evo, kako ga je doživio Klopotec.

Zemljopis KLOPOTEC

Denes bum probal malo pisati o znanosti, točnije o jednom znanstvenomu skupu na kojega sam, makar se nisi vu to ne razmem, znatiželjno zalutal. Najme, kaj? Prečital sam v novinami kak se bu na Fakultetu informatike održal zestanek znanstvenikov i stručnjakov a o jednom velikomu Varaždincu, isusovcu, misionaru, kartografu (i tak dale) Štefu Glavaču, koji se je v našem gradu rodil pred točno 370 let. Pak sem odlučil - idem to poslušati, ako se najde v dvorani još koje prazno mesto i za mene, kajti sem računal da bu vse puno znatiželnih Varaždinov, i onih od struke i onih od kulture...

Ne bum pisal vse o tomu kaj je toli varaždinski gimnazijski profesor - koji je posle bil profesor i v Grazu (kam mi idemo vu šoping!), i v Zagrebu, v Celovcu itd. - napravil. Jerbo, vsi ti referati s toga znanstvenoga skupa budu štampani v jeni knigi. Samo bum rekel da je Glavač bil najpoznatiji po tomu kaj je narisal PRVU ZEMLJOPISNU KARTU ciele naše Hrvatske, z svim bregima, rekama i potokima, mestima, i tak nas je - pred tri i pol stoletjal - v kartografiji, kak se to spametno veli, odpelal ravno vu vrh Evrope.

Ako je već Štef Glavačev bil tak velki čovek, sem mislil da bu i znanstveni skup - veliki. I bil je, kaj se dotikavle profesorov kojisu držali predavanja, ali jako mali po tomu kuliko se ljudi zšlo v dvorani FOI-a.

Bilo nas je otprilike kuliko i duki vjenomu srednjoškolskomu razredu, po uobičajenim normativima... Ako računamo osam predavačev, pet članov organizacijskoga odbora, tri profesora z Gimnazije i dva ravnatelja z iste škole (od kojih je jen penzioner), tri muzealca, dva novinara i televizijski snimatelji, onda si morete misliti kuliko je bilo onih drugih do punoga broja...

I sad si nekaj študiram. A gdi su vsi ti prosvetni delatniki koji decu zemljopisu vučiju vu svim osnovnim školama Županije? Jer, istini za volju, pitanje je kuliko i sami znaju o ovomu velikomu Varaždinu, i kuliko svi mi pravzapravo do njega držimo. Jeste morali čuli za kašno zemljopisničarsko društvo koje nosi ime Štefa Glavača, ili morli za kakšnu nagradu z njegovim imenom za mlade geografe, ili morli... A malo je i starih, još živučih Varaždinov, koji znaju za njega. Više njih sigurno zna za našega Gustu Glavača, poštovanoga varaždinskoga šuštera z Dučanske vutlice. Ali, kaj se more, takšni smo mi gda je reč o znanosti i o kulturi.

PS. Ipak moram na kraju reči najvažnešu stvar. “Vurteksovi” nogometaši su v nedelju (Gradu za rođendan) zaslužili - tri boda. Vržda ipak ne bu, kak se strašil moj prijatelj Bartol, Varaždin imel najlepši stadion - v drugi ligi...

Vai Klopotec

(Varaždinske vijesti 2760, 3. 12. 1997.)

Ono po čemu je Glavač naročito zaslužan, to je već spomenuta karta odnosno zemljovid Hrvatske iz 1673. Na toj su karti prikazani ostaci ostataka, odnosno “reliquiae reliquiarum” trojedne Kraljevine, tj. onaj dio, koji je u ono vrijeme bio u vlasti, kako kaže Vanino, hrvatskoga kralja iz loze Habsburgovaca. Do danas se sačuvalo jedini originalni primjerak te karte u okviru Valvasorove zbirke. Sve to se čuva u Grafičkom kabinetu JAZU u Zagrebu. Karta je vjerno reproducirana fotolitografskim putem i tiskana u offsetu 1937. godine u čast proslave 300-te godišnjice Varaždinske gimnazije. Izdana je u Sarajevu u zborniku “Vrela i prinosi”. Karta je veličine 81,5 cm × 83 cm, a Glavač je jedini autor, jer je sve sam crtao i na kraju ureziva u bakar. Vjerojatno je karta rađena u Valvasorovoj radionici za bakrotisak.

Na karti je prikazan reljef metodom sjenčanja, bez oznaka visina. Hidrografska mreža je relativno vjerno ucrtana. Naselja su označena različitim simbolima. Navedene su godine i kratke napomene o važnijim povijesnim događajima. Ucertana je koordinatna mreža meridijana i paralela. Ucertana je 45. i 46. paralela što uglavnom odgovara stvarnom stanju. Kao početni meridijan uzet je približno 44° zapadne geografske dužine, kojega je u to vrijeme Španjolska prihvaćala. Mjerilo karte je u miljama, ali pored germanske milje uvedena je iznad nje i *hrvatska milja*, koja je bila za trećinu duža od germanske milje. Brojčanog mjerila nema, ali se može zaključiti da bi ono iznosilo 1:250 000. Primijenjena je valjkasta projekcija. (P. K.)”

Mirko Husak